

4526
ΤΑ ΚΑΤΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΖΑΡΙΦΗΝ

ΛΟΓΟΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ

ΥΠΟ Δ. ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

ΤΗ. 29 ΙΟΥΝΙΟΥ 1884.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1884.

ΤΥΠΟΙΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ.

ΤΑ ΚΑΤΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΖΑΡΙΦΗΝ

ΛΟΓΟΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ

ΥΠΟ Δ. ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

ΤΗ: 29 ΙΟΥΝΙΟΥ 1884.

~~~~~
Ἐξουσιοδότησι τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1884.

ΤΥΠΟΙΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ.

ΣΙΣΜΑΝΟΓΕΙΟ
ΜΕΘΑΡΟ

ΛΕΩΝΙΔΑ, Γ. ΖΑΡΙΦΗ,

Δ. ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος πολ-
λάκις πρόξενος ἀγαθῶν γίνεται εἰς τὴν ἀνθρωπό-
τητα· τοῦτο ἰδίως ἔχωρ ἐπ' ὄψιν ἀπεράσιμα τὴν ἐν
ιδίῳ γυλλοδίῳ ἔκδοσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἀειμνή-
στου Γεωργίου Ζαΐτη, ἣν ἔλαβον τὴν τιμὴν ῥ'
ἀπαγγείλω τὴν 29 Ἰουνίου 1884 κατὰ τὰς ἐξετά-
σεις τῆς Ἑλληνοεμπορικῆς Σχολῆς Χάλκης, ὅτε
αὐτὴ ἐτέλεσε καὶ τὸ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς
τοῦ ἀοιδίμου μνημόσυνον· ὁ μόνος μου σκοπὸς εἶ-
ναι ὅπως προσφέρω τοῦτο τοῖς ἐριτίμοις συγγενέσι,
συναγωνισταῖς καὶ φίλοις τοῦ μακαρίτου, παρ' ὧν
πέπειθα ὅτι θέλω ἀξιωθῆ ἀντὶ τοῦ τιμήματος γεν-
ναίας συνδρομῆς κατὰ μίμησιν τοῦ ἀειμνήστου,
ἥτις ἔσται προωρισμένη εἰς κάλυψιν ἐν μέρει τοῦ
ἐλλειψιματος ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς τῆς Σχολῆς ὄθεν
παρακαλῶ καὶ τὸν ἀναγνώστη· ἵνα, λαμβάνων ὑπ'
ὄψιν μόνον τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς ἐκδόσεως, μὴ

κρίνη ἀύστηρως τὸ ἔργον μου, βεβαιῶν αὐτῷ ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐν αὐτῷ εὐρήσει κατακριτέον, τοῦτο ἐνδόξως καὶ τὴν ἐμὴν κρίσιν διαφεύγει, ἀλλ' ὅτι, ἐν φιλανθρωπικοῖς σκοποῖς, συγγνωστὸς τυγχάνει καὶ ὁ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ἐλλιπὴς μουσικὸς ἢ αἰοιδὸς ὅστις ἀναβαίνει ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Αἱ προσφοραὶ δημοσιευθήσονται διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆ 27 Ἰουλίου 1884.

Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
Φιλόμουσε ἀδελφοί,

Διττὴν τελοῦμεν σήμερον τελετὴν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τεμένει, μνημόσυνον ὑπὲρ τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ αἰοιδίμου τέως ἐπιτίμου προέδρου ἡμῶν καὶ τὴν ἀπονομὴν τῶν πτυχίων τοῖς κατὰ τὸ λῆγον ἤδη σχολικὸν ἔτος ἀποφοιτῶσι τελειοφοίτοις μετὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν κατ' αὐτὸ πεπραγμένων. Καὶ ταύτην μὲν ἠκούσατε ἀπὸ στόματος τοῦ εὐφραδοῦς, δραστηρίου καὶ πολυτίμου τῆς Σχολῆς Διευθυντοῦ. Ἐπιτρέψατε δὲ εἰς τὴν ἀπορρατισθεῖσαν ἐφορίαν, ἵνα ἐπιτελέσῃ αὕτη δι' ἐμοῦ τὸ ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον καθήκον τοῦ νὰ ῥάνη ὀλίγιστα ἄνθη ἐπὶ τῆς ἱεράς μνήμης ἐκείνου, ὅστις καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος καὶ τελειουργότατος προστάτης τῆς Σχολῆς ταύτης. Καὶ ἐπὶ τούτου, φιλόμουσον ἀκρατήριον, ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπεικῆ ὑμῶν ἀκρόασιν.

Οὐδέποτε ἤξιωσα ὅτι οὐχὶ εἰκῆ καὶ εἰς μάτην ἀπα-

σκολῶ τὰς πολυτίμους ἡμῶν στιγμάς· εἴπερ ποτέ, μάλιστα νῦν ἀναγνώριζω ὅτι κατεγράσθην πολλάκις αὐτὰς καὶ ὤφειλον νὰ παραχωρήσω τὴν παρουσαν θέσιν μου εἰς ἕτερον ἄνδρα εἰδικόν, περὶ τὸ λέγειν ἔμπειρον καὶ κατὰ πολὺ ἐμοῦ ἀρμοδιώτερον, ὅπως μὴ καταδικάσω, ὡ εὐγενεῖς ἀκραταί, τὰς ὑμετέρας ἀκοάς, ἵνα ὑποστῶσι τὴν ἐνόχλησιν τῆς ἰσχυρῆς καὶ βραγχυῶδους φωνῆς μου, καὶ τῶν τετραμμένων ἰδεῶν μου.

Ἄλλὰ μήπως, ὡ ἀκραταί, ταῦτα πάντα καὶ ἕτερα παραπλήσια δὲν ἔλαβον νομίζετε ὑπ' ὄψιν; Μάρτυς μου ἡ ἱερὰ σκιά ἐκείνου, ὃν μέχρι τῆς χθὲς ἐβλέπομεν ἐνταῦθα καὶ τὸν ὅποιον οἱ δεδακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ πάντων ἡμῶν μάτην ποθοῦσι νὰ ἰδῶσι καὶ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν. Ἐσκέφθην, ναί, ἐπὶ πολὺ καὶ ἐδίστασα· εἶναι ἡμέρα πενητῆρος ἢ σημερινῆ, εἶπον ἐν ἐμοί, ἀπωρραπισμένοι τοῦ κοινοῦ πατρός, τοῦ κοινοῦ προστάτου, ἀναυ-

δοὶ καὶ κεκυφότες ἀπέλωμεν ἐντεῦθεν, ἀφοῦ καὶ σήμερον ὡς ἄλλοτε δὲν δυνάμεθα νὰ συμπανηγυρίσωμεν καὶ συνεντρυφήσωμεν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ πανηγύρει· δὲν δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν, δὲν δυνάμεθα ν' ἀκούωμεν σήμερον, ἀφοῦ δὲν βλέπομεν πλέον τὴν περισπούδαστον, τὴν περιπόθητον καὶ προσφιλεστάτην ἐκείνην ὑπαρξίν, ἣτις κατέθελγε τὴν ἔρασιν ὑμῶν, ἣτις ἐπλήρου ζωῆς, θάρρους καὶ ἐλπίδος καὶ τὰ ἥγχιον αἰσιδόξα βλέμματα, καὶ τὰ μᾶλλον δύσπιστα καὶ ἀποτεθαρρημένα· δὲν δυνάμεθα ν' ἀκούωμεν, ἀφοῦ δὲν ἀκούωμεν πλέον λαλοῦν τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο στόμα ἐκ τοῦ ὁποίου μία λέξις ἐξερχομένη ἤξιζε πλείοτερον ἢ μυρίοι παρ' ἄλλων πολύωροι λόγοι, διότι μία λέξις ἐκείνου περιεῖχε καὶ μίαν ὁλόκληρον εὐεργεσίαν τῷ ἔθνει, μία λέξις ἐκείνου ἐξηρσφάλιζε τὸ μέλλον ἐνὸς χρηστοῦ ἀλλὰ πένητος μαθητοῦ ἢ ἀνεπλήρου τῆς σχολῆς ταύτης κενόν τι δυσαναπλήρωτον. Ναί, κλείσατε σήμερον, ὡ ἀκραταί, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, ἵνα μὴ ἴδῃτε τὸ κενόν, τὸ ὅποιον ἀφῆκεν ἐνταῦθα ἡ ποθητὴ ἐκείνη καὶ πολυτίμος ὑπαρξις, βύσατε δὲ καὶ τὰ ὠτα ὑμῶν εἰς πάντα ἄλλον φθόγγον κενόν, ὅστις γυμνητεύουσιν οὐδὲν προμηθεύει ἡμῖν ἰμάτιον καὶ πεινώσι καὶ διψῶσιν οὐδὲν ψιχίον, οὐδεμίαν

σταγόνα. Καί λοιπόν ν' ἀπέλωμεν ἐντεῦθεν ἄφωνοι μέ συντετριμμένην τὴν καρδίαν; ἀλλ' ἡ μακαρία σκιά ἡ περιπταμένη ἄνωθεν ἡμῶν θέλει καὶ ἐπιτρέπει ἡμῖν τοῦτο; Γεώργιε Ζαρίφη! Ὅχι, δὲν ἀπατώμαι. Ἀκούω τὴν μελιχρὰν φωνήν σου καὶ διερμητεύω, νομίζω, τὴν διάπυρον, τὴν ἀγίαν καὶ ἀγγελικὴν ψυχὴν σου, λέγων πρὸς τὸ λατρεῖον τὴν ἱερὰν μνήμην σου εὐγενέστατον τοῦτο ἀκροατήριον: ὄχι, μηδὲν τῶν εἰωθότων ἀνασταλήτω, μηδὲ ἀπελλέτω τις ἂν τιμᾷτε τὴν μνήμην του, συνεχίσατε τὸ σταδίον του, ἀκολουθήσατε τὸ ἔργον. Καὶ τῷ ὄντι τοῦτο τὸ καθήκον πάντων ἡμῶν, καὶ μόνον διὰ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτοῦ ἡ μακαρία τοῦ μεταστάντος ἀφ' ἡμῶν ψυχῆ, ἥτις τίς οἶδεν ἂν τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν περυγίξῃ ἄνωθεν ἡμῶν, θέλει αἰσθανθῆ ἡμῶν καὶ σκιρτήσει ἐξ ἀγαλλιᾶσεως. Οὐδεὶς ποτε θνητὸς ἀξιοῖ, ὡ ἀκραταί, ἐν τῷ βραχεῖ τῆς ζωῆς αὐτοῦ νήματι, ὅσῳ μέγας καὶ ἂν ᾖ, αὐτὸς τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ νὰ ἐπιτελέσῃ, ἀρκεῖται μόνον νὰ δώσῃ τὴν ὠθησιν καὶ ἄρχεται τοῦ ἔργου ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἐξ αὐτοῦ παραδειγματιζόμενοι καὶ αὐτὸν μιμούμενοι θέλουσι συνεχίσει καὶ συμπληρώσει τοῦτο αἰ ἐπερχόμενοι γενεαί. Δεῦτε καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τῶν Μου-

σῶν περιβόλῳ, ὡ εὐγενεῖς καὶ φιλόμουσοι συμπολιταί, ὅπως συνήρχοντο τὸ πάλαι καὶ συνέσπευδον οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἐν Πλαταιαῖς πεσόντων ἡρώων καὶ ἐξυμνοῦν τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, ἐξυμνήσωμεν τὰς ἀρετὰς τοῦ αἰδίου Γεωργίου Ζαρίφη καὶ συγκεντρώσωμεν ἅπασαν τὴν διάνοιαν ἡμῶν εἰς μόνην τὴν ἀνάμνησιν καὶ μελέτην τοῦ βίου ἐκείνου, εἰς ὃν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλομεν καὶ τὴν παρούσαν πνευματικὴν πανήγυριν καὶ τρυφήν καὶ ὃν ἕκαστος ὀφείλει ἔχειν ἐνώπιόν του ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ.

Ἐκπλήττεσθε καὶ ἐρωτᾶτε ἴσως, ὑπάρχουσι λοιπὸν ἀκόμη σελίδες τοῦ βίου Γεωργίου τοῦ Ζαρίφη ἄγνωστοι; τὸν βίον τοῦτον εἶδομεν περιγραφέντα παρὰ τῶν ἐξοχωτάτων καλῶν, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐξυμνηθείσας παρὰ τῶν δεινοτάτων ῥητέρων! τίς λοιπὸν ὁ τολμηρὸς οὗτος βιοδίφης ὁ νέους θησαυροὺς ἡμῖν δείξων; Τίς τολμᾷ νὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ τούτῳ, ἵνα ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησιν; πᾶς τις, κυραὶ καὶ κύριοι: οὐχὶ ὁ ἱστορικός, οὐχὶ ὁ δημοσιογράφος, οὐχὶ ὁ ῥήτωρ μόνος, οὐχὶ ὁ εὐγλωττος ἱεροκέρυξ, οὐχὶ ἡ κύκνειος μόνῃ τοῦ ποιητοῦ φωνή, ἀλλὰ πᾶσα τάξις ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πᾶσα

γωνία γῆς. Ἐρωτήσατε τὸν φιλόλογον, καὶ ἔχει νὰ προσφέρῃ περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου βίου ἕνα ἀδάμαντα τέως ἄγνωστον· ἐρωτήσατε τὸν σεβάσιμον θεολόγον, καὶ θὰ προσθέσῃ ὑμῖν ἕτερον· ἐρωτήσατε τὸν ἰατρὸν, τὸν τραπεζίτην, τὸν ἔμπορον, τὸν λογιστήν, καὶ θὰ ἀπαντήσῃτε νέαν συλλογὴν. Ἄλλὰ κατέλθετε, ἐρωτήσατε τὴν χήραν καὶ τὰ ὄρφανά, ἐρωτήσατε τὸν πτωχὸν καὶ διψῶντα παιδείας μαθητὴν, ἀλλ' ἔτι προβήτε ἐρωτήσατε τὸν πρῶτον ἐπαίτην, ὃν συναντήσῃτε, μὴ ἀπαξιώσῃτε νὰ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς φυλακὰς καὶ ἔστε βέβαιοι ὅτι πλεῖστοι ὅσοι νέοι τέως ἄγνωστοι ἀδάμαντες συσσωρευθήσονται, ὅπως πλουτίσωσι τὸ βιογραφικὸν ὑμῶν λεύκιμα. Διατί δὲ δὲν προβαίνεισθε περαιτέρω, ἀνιχνεύτὰ βιογράφε; μήπως ἐρθασες νομίζεις εἰς τὸ τέρμα τῶν ἐρευνῶν σου; προχώρει, προχώρει φίλε, ἐπὶ πολὺ ἀκόμη ὀφείλεις νὰ προχωρήσῃς εἰς μακρὰς ἔτι περιοδείας· περιέλθε καὶ τοὺς συμπολίτας καὶ πάντας τοὺς ἐνταῦθα ἑτεροφύλους καὶ ἑτεροδόξους καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ συλλέγῃς καὶ ὄλονέν θὰ συλλέγῃς καὶ ἡ συλλογὴ σου δὲν συνεπληρώθη εἰσέτι. Ἀνάγκη νὰ ἐξέλθῃς εἰς περιοδείας, νὰ διαδράμῃς κοιλάδας καὶ ὄρη, νὰ διαπλεύσῃς θαλάσ-

σας, νὰ ἐπισκεφθῇς ἐπαρχίας, πόλεις, κόμιας, νήσους. Μὴ λησμονήσῃς Φιλιππούπολιν, καὶ τὴν ἄλλην Θράκην, Βιθυνίαν, Νικομήδειαν, μηδὲ τὴν Ἑλλάδα νὰ παραβλέψῃς, μηδὲ πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι δὲν θὰ εὐρεθῇ γωνία, ἧτις νὰ μὴ ἔχῃ νὰ σοὶ ἐκθέσῃ εὐεργεσίαν τινα, μίαν ἔτι τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς ἀγίαν πράξιν. Δὲν εἶπον λοιπὸν, ὄχι, ὦ εὐγενεῖς ἀχροαταί, οἱ προλαλήσαντες καὶ προεξιστορήσαντες τὸν βίον τοῦ αἰοδύμου ἀνδρὸς ἢ ὀλίγιστα ἐκ τῶν ἀπέριων ἀγαθῶν, ἅτινα ἔβρεχεν οὗτος ἐπὶ τοῦ πλησίον ὡς μάννα διηνεκές· ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ τὸ ἐναντίον ἀποπειρώμενος ἤθελεν ἀποτύχει οἰκτρῶς. Τοσαύτη εἶναι ἡ πληθὺς, ἡ ἔκτασις καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ ἰσχνόφωνος ἐγὼ προσέρχομαι ἐνώπιον ὑμῶν, ἵνα ἀπαγγείλω σημειώσεις μόνον ἐκ τοῦ πολυτίμου βιογραφικοῦ βιβλίου τοῦ ἐνδόξου μεταστάντος, μηδὲ ὅπως πτοούμενος ἐκ τῆς ιδέας ὅτι τὸ ἔργον ἀνώτερον τυγχάνει τῶν ἐμῶν ἀσθενῶν μέσων καὶ δυνάμεων, διότι, καὶ ἔμπειρος περὶ τὸ λέγειν ἂν ἤμην, οὐδὲν πλέον οὐδὲν ἔλαττον ἤθελον πράξει ἢ ὅ,τι ἐπραξάν οἱ πρὸ ἐμοῦ, καὶ ὅ,τι θὰ πράξωσιν οἱ μετ' ἐμέ, ἧτοι νὰ ὑδρεύσωμεν ἐλάχιστον ὕδωρ ἐξ ἀκενώτου καὶ ἀνεξαντλήτου λίμνης.

Ὁ Γεώργιος Ζαρίφης ἐγεννήθη ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1807. Ὁ πατήρ του ὠνομάζετο Ἰωάννης καὶ ἦν ἔμπορος, ἡ δὲ μήτηρ του Τάρσια. Ἔιχε πέντε ἀδελφούς, τὸν Νικόλαον, τὸν Ἰορδάνην, τὸν Πέτρον, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Μιχαήλ, μίαν δὲ ἀδελφήν, τὴν κυρίαν Σουλτάναν Σημητριώτου. Ἐμαθήτευσεν ἐπὶ τινα ἔτη εἰς τὸ ἐνοριακὸν σχολεῖον τοῦ Μεγάλου Ρεύματος,

Ἡ οἰκογένεια Ζαρίφη ἀπερχομένη εἰς Ὀδησσὸν εἶχε συστηθῆ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, διὸ ἐπὶ τινα χρόνον ἀπῆλauen αὐτοκρατορικῆς ἐπιχορηγήσεως. Ὁ Γεώργιος εἰσῆλθε δωρεὰν εἰς τὸ πολιτικὸν λύκειον Richelewskoi, ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ 1829,

ὥστε δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥωσσίᾳ, ἐπέδωκε δὲ πρὸ πάντων εἰς τὰ μαθηματικά. Ὁ πατήρ τοῦ Γεωργίου δὲν εἶχε μείνει εἰμὴ ἐν ἔτος ἐν Ῥωσσίᾳ, ἐκεῖθεν δὲ ἤβηλθσε νὰ μεταβῆ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀλλὰ διερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπήντησε φίλον τοῦ Ὀθωμανόν, ὅστις τὸν παρέπεισε νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ καὶ ἐμεσίτευσε παρὰ τῷ τελετάρχῃ Ταχῆρ βέη, ὅπως τὸν παραλάβῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ὅπερ καὶ ἐγένετο, τοῦ Ἰωάννου Ζαρίφη ἐπιτυχόντος μισθοῦ 500 γροσίων κατὰ μῆνα,

Ὁ Καποδίστριας δυσκόλως ὑπεδέχετο, καὶ ὁ παρ' αὐτῷ κλητὴρ Nicoletto, ὅπως πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους,

οὕτω καὶ τῷ Γεωργίῳ ἔλεγε μεταβαίνοντι καθ' ἑκάστην ἑνα ἐπιδοῦ τὴν συστατικὴν του τὸ στερεότυπον « ἡ Δ. Υ. οὐδένα δέχεται ». Δυσφορήσας ἐπὶ τέλους λέγει τῷ Nicoletto ὅτι ἔχει δίκαιον ἢ ἐν Ἑλλάδι κοινὴ γνώμη ἀποκαλοῦσα αὐτὸν τύραννον, καὶ ὅτι ἀφίνει μὲν τὸ συστατικόν, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπανέρχεται πλέον. Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον σπεύδει ὁ Νικολέττος εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ ἀνά τὴν πόλιν, τῇ διαταγῇ τοῦ Καποδιστρίου, καὶ ἐπαναίγει αὐτὸν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, ὅπου παρέμενον ἐπὶ ποδὸς τρεῖς καποφόροι καὶ εἰς φουστανελλοφόρος, οὐδεμιᾶς ὑπαρχούσης ἑδρας καὶ μόνον τῷ Γεωργίῳ Ζαρίφῃ προσενεχθείσης μιᾶς ὑπὸ τοῦ Νικολέττου. Εὐθύς προσέρχεται εἰς τῶν καποφόρων καὶ λέγει αὐτῷ, « σήκω σὺ νὰ καθίσω ἐγώ »· ὁ Γεώργιος τῷ ἀποκρίνεται « δὲν βλέπω τὸν λόγον » καὶ ἐκεῖνος ἀπομακρύνεται, ἀλλ' ὁ προσελθὼν ἦν αὐτὸς οὗτος ὁ Πετρόμβεης Μαυρομιχάλης· τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Γεώργιος σπεύδει κατόπιν του καὶ ἐξαιτεῖται συγγνώμην, ἀλλ' ὁ Πετρόμβεης τῷ ἀπαντᾷ « εὐχαριστῶ, παιδί μου, καὶ διὰ τὴν ἑδραν, καὶ διὰ τὸ μάθημα ». Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται ὁ Καποδίστριας, ὅστις ὑποδέχεται εὐμενέστατα τὸν Γεώργιον καὶ τῷ ὑπόσχεται θέσιν γραμματέως παρ' αὐτῷ· οὐχ ἦττον μετὰ

μηνιαίαν διαμονὴν ἐν Ναυπλίῳ ἀπεγοητεύθη ἐντελῶς καὶ ἐγκαταλιπὼν καὶ θέσιν καὶ μέλλον ἐπανέρχεται ὁ ἀείμνηστος εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῷ πατρὶ του, ὅστις ἦν ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ εἰς τῶν πρώτων ὑπαλλήλων τοῦ καταστήματος τοῦ Δημητρίου Ζαφειροπούλου, καὶ συγκαταριθμείται καὶ ὁ Γεώργιος μετὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ αὐτοῦ καταστήματος. Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ μεγάλη του ἱκανότης ἐκτιμᾶται δεόντως παρὰ τοῦ προϊσταμένου του, ὅστις τῷ παραχωρεῖ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του Ἑλένης καὶ μερίδα συντρόφου ἐν τῷ καταστήματι, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ κατὰ τὸ ἔτος 1843 Μαρτίου 1 λαμβάνει μεγαλειτέρας διαστάσεις καὶ τὴν ἐπωνυμίαν Ζαφειροπούλου καὶ Ζαρίφη· τὸ κατάστημα δὲ τοῦτο, ὡς γνωστὸν, διήρκεσεν ἐπὶ ὅλα 40 ἔτη.

Οἱ ζῶντες ἔτι καὶ σύγχρονοι αὐτοῦ μαρτυροῦσι περὶ τῆς εὐφύας καὶ τοῦ πρακτικοῦ πνεύματος, ἅτινα ὁ ἔκτακτος ἀνὴρ ἀπέδειξε, καὶ τῆς ἀκαμάτου ἐνεργείας, ἣν ἀνέπτυξε καθ' ὅλην τὴν τεσσαρακονταετῆ ταύτην διάρκειαν. Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἐπισύρῃ ἕνεκα τῶν προτερημάτων του καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ ὑπόληψιν τῶν κατὰ καιροὺς διαλαμφάντων ἐνταῦθα μεγάλων ὑπουργῶν, καὶ δὴ γνωστὸν πόσον ἠγαπᾶτο πρὸ πάντων καὶ ἐτιμᾶτο ὑπὸ

τοῦ ἐξόχου ἐκείνου πολιτικοῦ ἀνδρὸς τῆς Τουρκίας τοῦ Μ. βεζίρου Ῥεσὴτ πασσᾶ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἀνακτος. Διὰ τοῦτο κατέστη κέντρον τοῦ ἐνταῦθα τραπεζιτικοῦ ὁμίλου, ἔστις πολλὰς τῶ ἀειμνήστῳ ὀφείλει χάριτας, διότι ποσάκις δὲν εὐρέθη περιπεπλεγμένος καὶ ἐκτεθειμένος εἰς ὑπερόγκους πιστώσεις καὶ ποσάκις τὸ δεξιὸν καὶ εὐστροφον πνεῦμα τοῦ Γεωργίου Ζακρῖφη δὲν ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῶν ἀμηχανιῶν του διὰ τῆς θαυμαστῆς μεθόδου, μεθ' ἧς διεξήγε μετὰ τῆς κυβερνήσεως τὸ σύστημα τοῦ διαδοχικοῦ συμφηρισμοῦ τῶν δανείων. Ποσάκις ἀπέναντι μυρίων ἀντιξῶων περιστάσεων δὲν ἀπεδείλασαν καὶ οἱ τολμηρότατοι καὶ βίψοκινδυνότατοι κεφαλαιοῦχοι, ἀλλ' ὁ πολύμητις ἀνὴρ ἐγίνωσκε μόνος τὴν μέθοδον τοῦ ἀλιεύειν ἐν γαλήνῃ ἢ ἐν τρικυμίᾳ καὶ καθιστῆν πολλάκις τὰ παρ' ἄλλων νομιζόμενα θολὰ ὕδατα δι' ἑαυτὸν διαυγέστατα.

Πόσα δὲ δὲν ὀφείλουσιν οἱ λοιποὶ ἐνταῦθα δανεισταὶ εἰς τὰς σοφὰς τοῦ μεγαλοπράγμονος ἀνδρὸς ἐπινοίας οὐ μόνον ἐν τῷ δανείζειν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἰσπράττειν τὰ δάνεια; τίς δ' ἀγνοεῖ τὸ ἐνεργὸν μέρος, ὅπερ ἔλαβεν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς παραχωρήσεως τῶν ἑμμέσων φόρων, καὶ εἰς τὸν μετὰ τῶν bondholders συμβιβασμόν; Δεινὸς ὢν περὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ ἱκανὸς εἰς τὸ πραγματοποιεῖν κέρδη, μόνος σχεδὸν αὐτὸς οὐδαμῶς ἐκ τούτων ἐθαμβοῦτο, ἀλλ' ἀπεστρέφετο τὴν πλεονεξίαν, ἣτις δὲν εἶχεν ὀδηγὸν τὴν δικαιοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν. Καὶ διὰ τοῦτο πρῶτος αὐτὸς πρὸ δεκαετίας βλέπων τὴν κατάχρησιν, ἣτις ἤρchiσε νὰ γίνηται εἰς τὰς μετοχικὰς ἀνωνύμους εταιρίας, ἤρνηθη τὴν συμμετοχὴν καὶ ὑποστήριξίν του, διαγνοὺς ὅτι οὕτω ἐπιδιώκεται δι' αὐτῶν τὸ χρῆμα τοῦ δημοσίου εἰς χεῖρας οὐχὶ δεόντως ἀσφαλεῖς. Καὶ πῶς ἦν δυνατὸν ὁ μέγας οὗτος φιλάνθρωπος νὰ μὴ ἦναι ὁ αὐτὸς καὶ ὡς ἔμπορος καὶ ὡς τραπεζίτης; τῶν τοιούτων ἀνδρῶν οὐδέποτε οὐδεμίαν πράξιν ἀποτελεῖ ποτε ἐξαιρέσιν τοῦ σταθεροῦ

κανόνος, ὅστις ἐν παντὶ εἶναι ὁδηγὸς αὐτῶν, ἦτοι αὐτῇ αὐτῇ ἢ ἀρετῇ ὑπὸ πάσας αὐτῆς τὰς μορφάς, ἃς λαμβάνει ἐν πάσῃ περιστάσει. Καὶ παραδείγματα ἔστωσαν δύο χαρακτηριστικώτατα· ἔτυχέ ποτε νὰ ἐμπέσῃ εἰς χεῖρας λωποδυτῶν νύκτα τινά, ὅτε οἱ ἐπιτεθέντες ἀπήτησαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ τὰ ἐπ' αὐτοῦ «οὕτω κατασιχύνετε ὑμεῖς τὴν γλώσσαν τοῦ Ὁμήρου;» εἶπεν αὐτοῖς, «ζητεῖτε χρήματα; ἔχετε ἀνάγκην; ἔχει καλῶς· εἰμαι ὁ Ζαρίφης, δύνασθε αὖριον νὰ ἔλθητε εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ νὰ δώσω ὑμῖν.» ἡ γενναία γλώσσα, εὐγενεὶς ἀκραταί, ἣτις κατοπτρῆζει τὴν μεγάλην καρδίαν, συγκινεῖ καὶ αὐτοὺς τοὺς φύσει μοχθηροὺς καὶ κακούργους· οἱ ληστὰὶ ἀπεσύρθησαν, μετέβησαν τὴν ἐπαύριον εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ ἐπληρώθησαν γενναίως διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν. Καὶ τις δὲ ποτε ἐφημεριδογράφος ἔσχε τὴν παράνοιαν νὰ γράψῃ λαιδορίας κατὰ τοῦ αἰδίου, διότι οὐδεὶς οὐδέποτε, κυρίαὶ καὶ κύριοι, εἶναι ἀπηλλαγμένοι καταλαλιᾶς ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτε δὲ μετέβη μετέπειτα ὁ αὐτός, ἵνα ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν του, ἔλαβεν ἀντὶ μιᾶς δέκα· ἐκπλαγεὶς δὲ λίαν ἐπὶ τούτῳ ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν· «Φίλε μου, λαμβάνω ἀντὶ μιᾶς δέκα συνδρομὰς διότι ἔσχες τὴν

γενναιότητα καὶ τὸ θάρρος νὰ με κατηγορήσῃς, ἐνῷ ἂν μὲ ἐπήνεις δὲν θὰ εἶχες ἀνάγκην ἐνθαρρύνσεως.

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ, φιλόμουσοι ἀκραταί, οὔτινος μάτην ἀφ' ἐτέρου ἤθελεν, ὡς προεῖπον, ἀποπειραθῆ τις ν' ἀναφέρῃ τὰς παντοίας ἀγαθοεργίας, διότι ὅπου ἂν πορευθῆ τις καὶ ἀκούσῃ ἀνάγκην, δυστυχίαν, ἔλλειψιν, ἐκεῖ θὰ ἀκούσῃ ταύτοχρόνως καὶ μίαν τοῦ ἀειμνήστου εὐεργεσίαν. Διὰ τοῦτο ἐκὼν ἄκων περιορίζομαι, ἵνα ἐν συνόψει μνημονεύσω μόνον ὧν ἡ σχολὴ αὐτῆ ἀπήλαυσε παρά τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὧν ἤδη, φεῦ! ἔστερήθημεν.

Γινώσκετε ὅτι ἀνέκαθεν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδείξατο ὁ αἰδῖμος ἰδιαιτέραν ὄλως καὶ ὄντως πατρικὴν διὰ τὴν Σχολὴν ταύτην μέριμναν οὐδέποτε χαλαρωθεῖσαν ἢ μεταβληθεῖσαν, ἀλλὰ πάντοτε θερμὴν, ἀκμαίαν, ἀμείωτον, περιπαθὴ καὶ ἀναλλοίωτον. Ἠγάπησεν αὐτὴν ὡς ἡγάπα τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον· καὶ ἡ τελευταία ἐπιστολὴ ἀκόμη, ἣν ὑπέγραψεν ἐν τῷ βίῳ του, ἦν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς ταύτης. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐζήτησε τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἐσχάτως ἐπισκεψαμένου τὴν πόλιν ἡμῶν ἀξιότιμου κ. Γ. Κορωνιοῦ, ὅστις ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ δι' ἀποστολῆς γενναίας προσφορᾶς, ἐφ' ᾗ ἀπονέμει

σήμερον δημοσίᾳ ἡ Σχολὴ τῷ εὐγενεῖ δωρητῇ τὸν φέρον τῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἦδὴ ἀπὸ τοῦ 1839 ἀναφαίνεται τὸ σεπτὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐγγεγραμμένον ἐν τῷ κώδικι τῆς Σχολῆς μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν αὐτῆς καὶ τῶν ἀναλαβόντων δραστηρίως τὸν καταρτισμὸν, διαρρυθμίσιν καὶ τελειοποιήσιν αὐτῆς. Ἐκτοτε δὲ διατελεῖ ἀναπόσπαστος τοῦτο καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς ἀπὸ πάσης τῆς γενομένης λειτουργίας. Ἐκτοτε οὐδὲν σχεδὸν παρήλθεν ἔτος, καθ' ὃ δὲν ἐλήφθη ἡ συνδρομὴ αὐτοῦ, ἐνόησε δὲ ἐπὶ προφάσει προσωρινῶν δανείων οὐδέποτε ἐπιστραφέντων πρὸς κάλυψιν τῶν ἐτησίων ἐλλειμμάτων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1873 ἤρξατο ἡ τακτικωτέρα ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφή τῶν ὑπ' αὐτοῦ διατηρουμένων ὑποτρόφων, ὧν ὁ ἀριθμὸς, ἐνῶ τῷ 1862 περιορίζεται εἰς τρεῖς, ταχέως αὐξάνει κατόπιν καὶ ἀνέρχεται μετὰ τινα ἔτη εἰς 20 καὶ 25 καὶ μέχρις ἐσχάτων περιστρέφεται μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1870 ἀνακηρύσσεται ὁ ἐπίτιμος πρόεδρος ἀπασῶν τῶν ἐφοριῶν, αἵτινες ἐργάζονται δραστηρίως ὑπὸ τὴν πρόθυμον ὑποστήριξιν καὶ ἀντίληψιν τοῦ ἀειμνήστου καὶ προβαίνουσι τῷ 1875 εἰς τὴν ἐκ

βάθρων ἀνοικοδόμησιν τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς, χάρις εἰς τὰς χιλιάδας λιρῶν, ἃς ὁ ἀείμνηστος καὶ οἱ ἄξιοι αὐτοῦ συγγενεῖς κύριοι Ζαφειρόπουλοι προσήνεγκον.

Ταῦτα ἐν σκιαγραφίᾳ ἐκ τῶν πολλῶν, ἅτινα ἠδυνήθησαν νὰ σταχυολογήσω, φιλόμουσον ἀκροατήριον, ὡς μὴ σωζομένων τακτικῶν βιβλίων πρὸ τοῦ 1870, παραλειπομένων ἐξ ἀνάγκης πλείστων ἄλλων εὐεργεσιῶν καὶ προσπαθειῶν, ἃς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπαύσατο τοῦ νὰ καταβάλῃ διηνεκῶς ὁ ἀείμνηστος πρὸς τελειοποίησιν τῆς Σχολῆς, ἣν ὁ διακαὴς αὐτοῦ πόθος ἦν νὰ βλέπῃ πρότυπον ἐν τῇ Ἀνατολῇ πνευματικὸν φυτώριον πρὸς μόρφωσιν ἐμπορικὴν καὶ προαλειφὴν εἰς τὰς ἐπιστήμας.

Ὅσα πάντες ἡμοῦ χάριν τῶν ἰδίων ἕκαστος δαπανῶμεν, τοσαῦτα μόνος ἐκεῖνος ὑπὲρ ὅλων ἐδαπάνη. Δὲν ὑπῆρχεν, ὅχι, οὐδεὶς μαθητῆς ὄρφανὸς ἐν τῇ Σχολῇ, ἐνόσφ ὑπῆρχεν ἐν τῇ ζωῇ ὁ κοινὸς ἐκεῖνος ἀπάντων πατήρ. Προπέμπουσα ἡ πτωχὴ μήτηρ τὸ τέκνον αὐτῆς, ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο πᾶσαι αὐτῆς αἱ ἐλπίδες, εἰς τὴν Σχολήν, περὶ ἐνὸς μόνου ἡμερίμνα, περὶ ἐνὸς μόνου ἐσκέπτετο καὶ ἐλάλει αὐτῷ, «ὐίέ μου ἔσο ἐπιμελὴς καὶ χρηστός». ἐγίνωσκεν ἡ πτωχὴ μήτηρ ὅτι ἤρκουσαν ταῦτα, ὅπως ἀξιώθῃ τῆς πατρικῆς προστασίας ἐκεῖνου, ἐν ᾧ ὁ

Ἐπίστοτος ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἐνανθρωπίσει μέρος τῆς ἐαυτοῦ Προνοίας. Θαυμάζομεν, ἀκραταί, τοὺς βασιλεῖς ἐκείνους, ὧν οἱ ἱστοριογράφοι ἐξυμνοῦσι τὸ μεγαλόδωρον, οἵτινες ἐδόξασαν τὴν ἐποχὴν αὐτῶν διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ προστασίας τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ ὤθησαν οὕτω τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ ἐν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω, μακαρίζομεν δὲ καὶ τὰ ἔθνη, ὅσα τοιούτων ἠξιώθησαν ἡγεμόνων, ἀλλὰ πῶς μυριάκις νὰ μὴ θαυμάσωμεν περισσότερο ἓνα ἀπλοῦν ἰδιώτην μῆτε βασιλικὴν ἀνατροφὴν λαβόντα μῆτε βασιλικὰ ταμεῖα κληρονομήσαντα μῆτε θρόνον μῆτε κράτος, ὅστις ὅμως διὰ τῆς ἀκατασχέτου πρὸς τὴν τελειότητα ῥοπῆς, διὰ τῆς βαθείας αὐτοῦ συνέσεως καὶ νοημοσύνης, διὰ τῆς μεγαλοπραγμοσύνης καὶ σταθερότητος, αὐτὸς ἐαυτῷ θέσιν περιφανῆ δημιουργεῖ καὶ ἀναδείκνυται ἥλιος ἀπλανῆς διευθύνων τοὺς περὶ αὐτὸν πλανήτας, κέντρον καὶ ἄξων πάσης τῆς ἐνταῦθα πνευματικῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐν γένει προόδου; πῶς νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὸν ἰδιώτην ἐκεῖνον, ὅστις

συνεργαζόμενος μετὰ ἐφοριῶν, ἐπιτροπῶν, συλλόγων, ἀδελφοτήτων, συγγραφέων κλ. πρὸς συντήρησιν, μεταρρυθμισιν, αὐξήσιν καὶ πολλαπλασιασμὸν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, πρὸς τοποθέτησιν καὶ ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν ὑποτρόφων καὶ πρὸς χορηγίαν ἐκδόσεως συγγραμμάτων, ἐν ὁμίλῳ τραπεζιτῶν τὴν αὐξήσιν τῶν προσόδων διενεργῶν καὶ ἀδιαλείπτως ἐντάγματα ὑπογράφων καὶ διαβιβάζων εἰς τὰ ἀρμόδια ταμεῖα πρὸς πληρωμὴν; καὶ ὅταν θαυμάζομεν, ὦ ἀκραταί, τοὺς ἀνδράς ἐκείνους, οἵτινες ὑπερβάλλουσι τοὺς ἄλλους κατὰ τινα ιδιότητα καὶ διακρίνονται ἐπὶ ἀρετῇ τινι, ποσάκις πλείοτερον δέον νὰ θαυμάσωμεν ἐκεῖνον, ὅστις οὐχὶ κατὰ μίαν, οὐχὶ κατὰ δύο, ἀλλ' ἐν ἀπάσαις διεκρίνετο ταῖς ἀρεταῖς;

Καὶ σήμερον ἀθυμοῦμεν καὶ κύπτομεν μελαγχολῶντες τὴν κεφαλὴν ἀναλογιζόμενοι ὅσον στῦλον σθεναρόν, ὅσον μέγαν προστάτην ἀπώλεσεν ἡ ἀνθρωπότης, τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ ἡ Σχολὴ αὕτη καὶ ἡ ἐν αὐτῇ σπουδάζουσα νεότης. Ἄλλ' ἄρά γε, εὐγενῆς ὁμήγυρις, πρέπει καὶ νὰ ἀπελπισθῶμεν διὰ τοῦτο; παντάπασιν νο-

μίζω. Γινώσκωμεν, ὦ εὐγενεῖς ἀκροαταί, ὅτι θνητοὶ ἐγεννήθημεν καὶ ὅτι ἡ ἀθανασία τῶν ἀτόμων μόνον μετὰ θάνατον ἐπέρχεται.

τὰ δὲ βήματα ἡμῶν νὰ θέτωμεν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν, ζωηράν μὲν διατηροῦντες καὶ ἀκμαίαν πάντοτε τὴν μνήμην τῶν αὐτῶν ἔργων, διὰ πασῶν δὲ ἡμῶν τῶν δυνάμεων εἰς μίμησιν αὐτῶν ἀγωνιζόμενοι. Ἄλλὰ τί ἐννοοῦμεν, ἀγαπητοὶ συμπολιταί, ὅταν λέγωμεν μίμησιν; μὴ τάχα διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐννοοῦμεν τὴν φυσικὴν ἐκείνην καὶ ἀναγκαίαν ἀσκήσιν τῶν σωματι-

κῶν δυνάμεων ἡμῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀπαραιτήτων τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκῶν; αὕτη εἶναι κοινὴ καὶ προσιτὴ εἰς πάντας, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος, φίλοι ἀκροαταί, ὅστις ἐν τῇ ἀγρίᾳ αὐτοῦ καταστάσει φαίνεται σχεδὸν ὁμοῖος πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα, ἐπροικίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως ταύτοχρόνως μὲ ὅλως εἰδικὰς καὶ ἐξόχους ιδιότητας καὶ ἀρετάς. Μόνος αὐτὸς ἀπολαύει ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τὸ προνόμιον τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ τελειοποιήσεως, μόνος αὐτὸς καθίσταται κύριος ἐπικτήτων ἀγαθῶν. Καὶ ὅταν βλέπωμεν λοιπὸν τοὺς καρπούς τῶν ἀγαθῶν τούτων, λέγομεν ὦ! μιμηθῶμεν αὐτούς, παραγάγωμεν καὶ ἡμεῖς ὁμοίους, ἀλλ' εἶναι ὅλως ἀδύνατον καὶ ἀνέφικτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν, οὐδεμία μίμησις φεῦ! εἶναι δυνατὴ οὕτω, ματαία ἀπόπειρα. Ὅταν θεᾶσαι εἰκόνα περιβοήτου ζωγράφου, ἢ ἀκούης περιφήμου αὐλητοῦ, ὅστις καὶ αὐτὴν τὴν ἄψυχον φύσιν νομίζεις ὅτι συγκινεῖ, μὴ ἀπελθὼν οἴκαδε λάβῃς εἰς χεῖρας τοὺς χρωστῆρας ἢ τὸν αὐλόν, ὅπως ζωγραφίσῃς ἢ αὐλήσῃς κατ' ἀπομίμησιν· μὴ ἀποπειραθῇς τὰ ἀδύνατα. Ὑπῆρξαν μάλιστα ἔργα, τὰ ὁποῖα οὐχὶ ἄτομά τινα, οὐχὶ πόλεις, οὐχὶ ἔθνη, ἀλλ' αὐτὴ ὀλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης κατὰ πάντα τὸν μακραιῶνα αὐτῆς βίον

ἀνεγνώρισε καὶ ὠμολόγησεν ἀμίμητα καὶ ἀθάνατα. Ὅπως λοιπὸν κατορθώσῃ τις τοῦτο, ἀπαιτεῖται οὐ μόνον ἕξοχος φύσις καὶ ἰδιαιτέρα τις κλίσις, οὐδ' ἐξωτερικῶν περιστάσεων ἐλάχιστων συνδρομή, ἀλλὰ πρὸ πάντων παιδιῶθεν εὐ ἡγμένη ἀνατροφή, παιδιῶθεν ἔρωσ πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἀκάματος ζήλος, ἀφοσίωσις καὶ ἐπιμέλεια καθ' ὅλον τὸν ἐπὶ γῆς βίον ἡμῶν. Μέγα δὲ μέρος τούτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς μητρός, κυρίαί καὶ κύριοι. Τὰ εὐγενέστερα ἐλατήρια, ἅτινα κοσμοῦσι τὸν υἱόν, γινώσκωμεν καλῶς ὅτι μετεδόθησαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς μητρός. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐκήρυξαν ἡμῖν οἱ πλείστοι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Μὴ πρὸς Θεοῦ νομίζετε, κυρίαί μου, ὅτι στοργὴ εἶναι τὸ ἐκπληροῦν τὰς ὁρέξεις τῶν τέκνων σας, ὅπως μὴ ἀθυμήσωσιν, ἀλλὰ τὸ ἀνένδοτον καὶ ἀδυσώπητον πρὸς πᾶσαν παρεκτροπὴν τῶν τέκνων ὑμῶν ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθῆ φιλοστοργίαν. Ἄν δὲ μοὶ δώσητε τὴν ἀδειαν, θέλω ταλμῆσαι εἰπεῖν ὅτι, ὡς ὁ γνωστός ἀστυνόμος ἔθετο τὸ ἀξίωμα *cherchez la femme* πρὸς ἐξιχνίασιν τοῦ αὐτουργοῦ τοῦ ἐγκλήματος, οὕτω καὶ ὁ φυσιολόγος δύναται εἰπεῖν *cherchez la mère* πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἠθικῶν αἰτίων τῶν μορφωσάντων οὕτω τὸν ἐγκληματίαν ἐκεῖνον. Εἶναι σκληρὰ ἢ ἀλήθεια τοῦ ὁμολογη-

σαι ὅτι ἡ πρώτη ὁδηγὸς τοῦ τέκνου πρὸς τὸν ἄλθρον τοῦ εἶναι ἡ μήτηρ· ἐξ ἄλλου ὅμως ἔχετε τὴν εὐχαρίστησιν, εὐγενεῖς κυρίαί, νὰ καθοδηγήτε τὰ τέκνα σας πρὸς τὴν ἀρετὴν, πρὸς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀλθροῦς προορισμοῦ του. Οὗτος δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος, ὃν ἡ νεωτέρα γενεὰ ἐκτιμήσασα ἐπιθυμεῖ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ὠραιότερου καὶ τρυφερωτέρου ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὅσον οἶόν τε τελείαν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς γυναικὸς ἴσην μὲν τῇ τοῦ ἀνδρός, οὐχὶ δὲ καὶ ὁμοίαν.

Ἦδῃ πρὸς ὑμᾶς ἀποτείνω τὸν λόγον, ὦ παῖδες, τοὺς ἐνδαιτωμένους ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ὑμᾶς τοὺς σήμερον μετὰ πολυετεῖς κόπους λαμβάνοντας τὸ γέρας τῶν ἄλλων ὑμῶν, τὸ πτυχίον τοῦ τελειοφοίτου. Πρὸς ὑμᾶς, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδες ἡμῶν τῶν παρερχομένων, λέγω ὅτι λαβόντες ἤδη τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας παρὰ τῆς φυσικῆς μητρός, ἐκπαιδευθέντες δὲ καὶ παιδαγωγηθέντες παρὰ τῆς ἠθικῆς μητρός, τῆς Σχολῆς ταύτης, ἔχετε ἤδη ἐν ἑαυτοῖς τὰ ἀπαιτούμενα κεφάλαια, ὅπως ἀκολουθήσητε τὰ ἐνδοξα βήματα τοῦ αἰμνήστου ἐκεῖνου ἀνδρός· πρὸς ὑμᾶς λέγω μετὰ πλείονος

πεποιθήσεως, δεῦτε εἰς ἀπομίμησιν τῶν ἔργων ἐκείνου· ἔχετε δ' ἐπὶ τούτῳ θάρρος διότι ἐν οὐδὲποτε εὐγενεῖ σταδίῳ ὅπερ ἐπιθυμεῖτε ν' ἀκολουθήσητε, ἀπαιτεῖται πρῶτιστον πάντων θάρρος. Τὸ θάρρος, ἡ ἀφοβία καὶ ἡ γενναιότης ἦσαν ἐκ τῶν πρώτων χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀειμνήστου· δευτέρῳ συνιστῶ ὑμῖν, ὦ νέοι, καρτερίαν, ἐπιμονὴν καὶ ἄσκον ἐπιμέλειαν ἐν τῇ καλλιιεργείᾳ πάσης τέχνης καὶ πάσης ἐπιστήμης. Ἡ κορωνὶς ὅμως πάσης ἀρετῆς, ἐκεῖνο, ὅπερ στηρίζει οἴκους, ἀνορθοῖ ἔθνη, ἀναδεικνύει ἐξόχους ἀνδρας, εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ καθιστᾷ ἀθανάτους καὶ ἀμιμήτους αὐτούς τε καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, εἶναι, ὦ καλῶν γονέων καλοὶ υἱοί, ἡ ἀγάπη· ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀγαθόν, διότι αὐτὸς μόνος τὸ Πανάγαθον ὄν· ἡ ἀγάπη πρὸς ἑαυτὸν εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀρετὴν, διότι μόνον διὰ τῆς καλλιιεργείας τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς διηνεκοῦς εἰς αὐτὴν ἐξασκήσεως δύναται ὁ ἄνθρωπος καταστῆσαι αὐτὸν εὐδαίμονα, ἀναγνωρίζων μόνον τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ αὐτῷ μόνῳ ὑπακούων· ἡ δὲ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον; ἡ ἀγάπη αὕτη ἐκπροσωπεῖται ἐναργῶς ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνδρός, οὐ σή-

μερον γεραίρομεν τὴν ἱερὰν μνήμην, καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ βίου αὐτοῦ παραπέμπω ὑμᾶς, ὦ μαθηταί, καὶ πάντα ἄλλον, ὅστις θέλει νὰ γνωρίσῃ ὅποια τις ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη.

SISMANOGGIO
MEGARÒ

